

НАПРЯМ 5. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ В МЕТОДИЦІ НАВЧАННЯ ГЕОГРАФІЇ

Миронець Ніна Ростиславівна,

*кандидат історичних наук, доцент кафедри географії та туризму
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука», м. Рівне*

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ В ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД

В умовах воєнних дій, що тривають на території України, туризм зазнав значного спаду. Проте вже сьогодні необхідно осмислювати та планувати майбутнє галузі, яка має потенціал стати одним із драйверів економічного й соціального відновлення держави.

До повномасштабного вторгнення Україна поступово розвивала свій туристичний потенціал, незважаючи на активні воєнні дії на сході України. Щороку зростала кількість внутрішніх і міжнародних туристів, відкривалися нові туристичні маршрути, фестивалі, туристично-культурні локації.

Найбільше популярністю користувалися Карпати, узбережжя Чорного моря, Львів, Київ, Кам'янець-Подільський, Одеса, Чернівці. Розвивався сільський, гастрономічний, екологічний туризм. Туристична галузь ставала важливою частиною економіки, створюючи робочі місця та наповнюючи бюджети різних рівнів.

За даними статистики, опублікованої Державним агентством з розвитку туризму, за місяць до повномасштабної війни Україну відвідало у 2021 році понад 4 млн. туристів. Такі показники як туристичний збір показали зростання на 20% порівняно з 2019 роком. Кількісний показник іноземних відвідувачів склав 11,7% всіх туристів [1].

На жаль, війна спричинила масштабне руйнування інфраструктури, знищення історичних пам'яток, зниження інтересу до України як туристичної дестинації. Частина об'єктів туризму опинилася в зонах бойових дій або тимчасової окупації.

Багато закладів гостинності припинили роботу або були переорієнтовані на гуманітарні потреби. Працівники туристичної сфери втратили роботу або вимушено покинули країну.

Попри складнощі, Україна має потужний потенціал для розвитку туризму в післявоєнний час:

- Природні багатства: Карпатський регіон, Полісся, Поділля, узбережжя морів – зберігають привабливість і потребують оновлення.

- Культурна спадщина: міста з багатовіковою історією, музеї, архітектура.

- Патріотичний туризм: новий напрям, що вже почав формуватися навколо місць

- Внутрішній туризм: українці, які тривалий час залишалися в межах країни, з новим інтересом відкриватимуть регіони України. Цю тезу яскраво підтверджують цифри: статистика за 2024 рік, опублікована ДАРТ. За три квартали 2024 року представники тургалузі України сплатили податків на 42% більше (2 млрд 61 млн 976 тис. грн), ніж за аналогічний період у 2023 році, коли до бюджету надійшло 1 млрд 455 млн 317 тис. грн. У порівнянні з аналогічним періодом у 2021 році сума податків зросла на 16%. Тоді в казну держави від тургалузі було перераховано 1 млрд 778 млн 924 тис. грн. За 9 місяців 2023 року загальна кількість платників податків, які займаються туристичною діяльністю, у порівнянні з тим же періодом у 2023 році зросла на 8%. Найбільша частка надходжень до держбюджету – 64,5%, сплачена готелями – 1 млрд 330 млн 413 тис. грн. За дев'ять місяців цього року відбулося зростання частки сплаченого податку від діяльності туристичних баз та дитячих таборів відпочинку, від діяльності кемпінгів та стоянок для житлових автофургонів. Однак в порівнянні з 2021 роком, коли до бюджету було сплачено 2,7 млн грн, податки від діяльності цих засобів розміщення знизилися.

За словами Голови Державного агентства розвитку туризму України Мар'яни Олесків, туристична сфера демонструє стійкість та зростання і в майбутньому може стати надійним джерелом фінансових надходжень як для регіонів, так і для країни в цілому [1].

Щоб реалізувати туристичний потенціал після війни, необхідно створити низку умов:

- Забезпечення безпеки – ключова передумова для повернення туристів.

- Інвестиції в інфраструктуру – дороги, готелі, об'єкти дозвілля.

Держагентство, за словами його очільниці Мар'яни Леськів, тим часом працює, зокрема, робить досить багато для вибудовування такої партнерської підтримки, а також збирає дані по зруйнованому майну, щоби туристичні об'єкти змогли отримати компенсації з Фонду відновлення України. Наразі офіційно зареєстровано 99 пошкоджених туристичних об'єктів, але ці дані, звісно, неповні, адже є райони, особливо на сході та півдні України, до яких неможливо дістатися й оцінити збитки. Наприклад, на сьогодні тільки у Донецькій області 25 готелів офіційно подали свої документи до Фонду відновлення. В одному лише місті Святогірськ, яке зруйноване майже вщент, до війни було 33 заклади розміщення. На сьогодні можемо констатувати, що найбільше пошкоджених об'єктів туристичної інфраструктури в таких областях, як Донецька – 25, Херсонська – 21, Харківська – 16, Київська – 13 [4].

- Інформаційна політика – формування позитивного іміджу України за кордоном, участь у міжнародних виставках.

Незламна туристична галузь України все більше показує повну готовність прийняти після війни мільйони зарубіжних туристів. Так, 7-9 березня 2023 року попри російську агресивну війну проти нашої держави Україна взяла участь у роботі Міжнародної туристичної виставки ІТВ. Головним девізом стендів Державного агентства розвитку туризму України та столиці, Києва, було: «Запрошуємо в Україну після нашої Перемоги» [4].

- Освіта та підготовка кадрів – фахівці туристичної сфери повинні відповідати новим викликам.

- Підтримка бізнесу – пільги, гранти, кредити для відновлення підприємств.

І це не вичерпний перелік умов, які мають бути виконані туристичною галуззю України для її відновлення після війни. Досвід

країн, які пережили війни (наприклад, Хорватії, Боснії і Герцеговини, Грузії), свідчить, що туризм може швидко відновитися за умови ефективного планування, співпраці з міжнародними партнерами та державної підтримки. Україна має шанс використати цей досвід для відбудови власного туристичного бренду.

Досвід Хорватії, яка після війни 1991-1995 років змогла досягти високого рівня розвитку і стати членом ЄС та НАТО, може стати прикладом для України у процесі повоєнної відбудови і реформ.

Туризм у Хорватії практично припинився в 1990-х роках під час війни. Після її закінчення розпочалась масована піар-кампанія країни та її раніше невідомих туристичних «родзинок». У Хорватії - понад тисяча островів, з яких 66 населені. Завдяки таким географічним особливостям в країну потягнулися туристи, які раніше знали тільки про грецькі острови. Хорватські пляжі почали отримувати «голубі прапори» за свою екологічність та чистоту. Про пляжні локації Хорватії почали писати в іноземних виданнях, пізніше підключилися й блогери та соціальні медіа. Країною зацікавилися великі круїзні компанії, міжнародні туроператори та мережеві готелі. Раптове зростання туризму суттєво вплинуло на хорватську економіку. Близько десяти мільйонів гостей щорічно приносять суттєві доходи та генерують близько 15% ВВП Хорватії [5]. Хорватія успішно використала туризм як рушій національного відновлення. Її досвід актуальний для України — особливо щодо відновлення довіри, демонстрації безпеки, промоції нової ідентичності країни після війни.

Проте досвід Хорватії з іншої сторони застерігає, що попри перспективи, існують і ризики тривалого періоду нестабільності, що неминуче призводить до нестачі як людських так і виробничих ресурсів для відновлення. Вже станом на сьогодні гостро стоїть проблема розмінування величезної території.

Тому фахівцям в сфері туризму варто спрямовувати свою діяльність на окреслення перспективних напрямків в туризмі післявоєнної України та працювати на всебічне забезпечення їх скорої реалізації.

В першу чергу розвивати варто внутрішній туризм. Найбільш перспективними вважаємо такі його види як активний туризм (локаційно: Карпати, Поділля), курортний та SPA-туризм (локаційно: Закарпаття, Херсонщина після деокупації), еко-туризм і фермерські садиби, урбаністичний туризм (локаційно: Львів, Київ, Дніпро).

В'їзний післявоєнний туризм прогнозовано буде зосереджений в секторах туризму пам'яті: меморіали, місця боїв, волонтерські маршрути. Впевнені, що місця культури та спадщини ЮНЕСКО (нерухомі, що залишаться вцілілими та вкрадені агресором рухомі, що будуть повернені) стануть об'єктами не аби-якого туристичного інтересу. В силу сучасних тенденцій посиляться спеціалізованих видів туризму: медичний і реабілітаційний туризм (локаційно: Закарпаття, Трускавець, Миргород), волонтерський та екотуризм і соціальний туризм, спрямований на ВПО, ветеранів, молоді.

Після перемоги Україна отримає шанс не просто відновити туристичну галузь, а вивести її на якісно новий рівень. Туризм може стати елементом національного відродження, сприяти економічному розвитку та міжнародному визнанню України.

Література

1. ДАРТ [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://surli.cc/ptcojn>.

2. Дворська І. Туристична галузь після війни: чи можлива реанімація та антикризове управління? [Електронний ресурс]. Бібліотека туристичних наук. Режим доступу: https://tourlib.net/statti_ukr/dvorska2.htm.

3. Про патріотичний туризм [Електронний ресурс]. *День*. 2021. Режим доступу: <https://day.kyiv.ua/article/cuspilstvo/pro-patriotychnyy-turyzm>

4. Український туризм після перемоги буде іншим [Електронний ресурс]. *Суспільне*. Режим доступу: <https://surli.cc/avqwbk>

5. Худавердієва В., Мерчанський В., Чуйко Н., Воронкова А. Стратегія економічної адаптації туристично-рекреаційної сфери України до міжнародного туристичного ринку. *Journal of Innovations and Sustainability*. 2022. № 6(2).